

Zprávy

Přiblížení učiva chemie žákům s lehkým mentálním postižením

Úvod

Příspěvek se věnuje vytváření a používání multimediálních učebních pomůcek pro vzdělávání žáků s lehkým mentálním postižením v chemii. Tito žáci se vzdělávají podle učebních dokumentů „základní školy praktické“ a jsou integrováni do „běžných“ tříd.

Integrace žáků

V dnešní době, na začátku 21. století, není již nutno nikoho přesvědčovat o tom, že škola má být místem, kde se společně vzdělávají všechny děti, natož o tom, že žádné dítě nemá být ze vzdělávání vyčleněno. Integrace dětí, které mají vážné zdravotní postižení (smyslové, tělesné, mentální, kombinované, poruchu autistického spektra), je však náročný úkol, který nelze v praxi kvalitně realizovat bez dostatečné informovanosti a přesvědčení o významu tohoto způsobu vzdělávání (Smékalová, 2006).

Dle Smékalové (2006) znamená podporování kvalitně prováděné integrace především se zaměřením na vytváření podmínek, ve kterých se má odehrávat.

Formy školské integrace:

- individuální integrace (vzdělávání žáka v běžné třídě);
- skupinová integrace (vzdělávání žáka ve speciální třídě).

Nástroje školské integrace:

- individuálně vzdělávací plán;
- asistent pedagoga (v některých případech podstatný subjekt integrace);

- integrační tým (výchovný poradce, třídní učitel, rodič, zástupce SPC, popř. asistent pedagoga, ŘŠ).

Klíčovým faktorem pro úspěšnou integraci dítěte do třídy je dokonalá připravenost učitele, ale také příprava třídního kolektivu.

Mezi integrované žáky většinou patří žáci se zdravotním postižením, tato postižení lze dále dělit:

- žáci s tělesným postižením;
- žáci se zrakovým postižením;
- žáci se sluchovým postižením;
- žáci s vadami řeči;
- žáci s více vadami;
- žáci s vývojovými poruchami učení nebo chování;
- žáci s mentálním postižením;
- žáci s autismem (Vítková a kol., 2004).

V příspěvku se budeme dále zabývat skupinou žáků s mentálním postižením. Psychologie definuje mentální postižení jako mentální retardaci, při které dochází k zaostávání vývoje rozumových schopností, k odlišnému vývoji některých psychických vlastností a k poruchám v adaptačním chování. Vítková et al. (2004) definuje mentální postižení jako trvalé snížení rozumových schopností, které vzniklo v důsledku organického poškození mozku. Mentální retardaci dělíme do šesti základních kategorií, u kterých je základním hlediskem stanovení inteligenčního kvocientu (IQ):

- lehká mentální retardace;
- středně těžká mentální retardace;
- těžká mentální retardace;
- hluboká mentální retardace;
- jiná mentální retardace;
- nespecifikovaná mentální retardace.

Vzdělávání žáků s lehkým mentálním postižením

Na Základní škole Šilheřovice máme dlouholetou zkušenost se vzděláváním a integrací žáků s vývojovými poruchami učení a chování, ale také se vzděláváním žáků s lehkým mentálním postižením. Vzdělávání těchto žáků neprobíhá podle vzdělávacího programu Základní škola čj. 16 847/96-2, ale jsou vyučováni dle osnov základní školy praktické a vzdělávacího programu čj. 22 980/97-22 (Zvláštní škola). Základní škola Šilheřovice má vytvořen

svůj vlastní Školní vzdělávací program – „Škola pro každého“, ve kterém je zakomponován i vzdělávací plán pro žáky s lehkým mentálním postižením (Vzdělávací program ..., 2003).

Hodnocení a klasifikace těchto žáků je prováděna dosud tradičním způsobem, a to známkami. Po dohodě se zákonnými zástupci žáků není vyžadováno slovní hodnocení.

Chemie a PowerPoint

Dle učebních plánů pro speciální školu (zvláštní škola), který je platný od 1. 9. 1997, je chemie pouze v devátém ročníku v hodinové dotaci jedna hodina týdně. Cílem vyučování chemie je podat žákům základní vědomosti o některých prvcích, sloučeninách a chemických reakcích s důrazem na jejich praktické využití.

Obsahem předmětu chemie pro žáky vzdělávající se dle programu základní školy praktické je: Úvod do chemie, Směsi, Chemické prvky, Anorganické sloučeniny a Organické sloučeniny.

Na českém trhu je v současné době nepřehledné množství učebnic různého rozsahu pro různé typy škol, avšak pro tyto žáky je na trhu pouze jedna učebnice a k ní příslušný pracovní sešit. Jedná se o publikaci prof. Beneše a Dr. Pumpra „Chemie 9 – pro devátý ročník zvláštní školy“ (1995 a 2000).

Tato učebnice chemie je velice vhodná, jelikož propojuje teoretické poznatky s praxí, na kterou je při vzdělávání těchto žáků kladen největší důraz. Je nutno ale podotknout, že v pracovním sešitu je málo pracovních úloh k dané problematice. Problémem při učení těchto žáků je také poměr ve třídě mezi žáky s lehkým mentálním postižením a zbytkem třídy. Ve třídách na ZŠ Šilheřovice máme integrovány maximálně dva žáky s touto diagnózou. Tato situace je velice náročná na učitelovu přípravu, kdy musí být připraven na obě skupiny žáků.

U takto integrovaných žáků je ve VVP kladen důraz na pracovní vyučování, v rámci kterého mohou mít také informatiku. Při vzdělávání je proto možné využít propojení poznatků, které tito žáci získávají v informatice s chemií i s ostatními předměty.

V současné době na českém trhu neexistují speciální programy a multi-mediální materiály se vztahem k chemii pro tyto žáky. Z toho vyplývá, že pokud učitel chce IT pro žáky využívat, musí vytvářet multimediální materiály sám. Žáci velice rádi využívají nové technologie, zejména IT, protože se jedná o určité zpestření výuky z jejich pohledu a zefektivnění výuky ze

strany učitele. Žáci, kteří pracují s IT ve výuce, nenásilnou formou získají informace k probíranému tématu, zlepšuje se jejich počítačová gramotnost, ale dochází také k rozvoji kompetencí nejen k učení (např. pracovní a k řešení problémů).

Jeden s možných přístupů se vztahem chemie a IT jsou multimediální prezentace, které v sobě nemají pouze strohý text, ale jsou obohaceny o obrázky, interaktivní tlačítka a gify. Námi vytvářené prezentace jsou zaměřeny zejména na fixační část VVP, kdy se učitel přímo nevěnuje těmto žákům a vyučuje zbytek třídy. Na následujících snímcích jsou některé náhledy jedné z takto vytvořených prezentací, konkrétně jde o téma „Jídlo a my“ (jde o částečnou úpravu otázek z knihy Beneš, Pumpr, 1995).

Tuky, které doma používáte, jako např. máslo, se po čase zkazí, jak je uchováte, aby se nezkažily? Dám ho za okno, aby na něj pěkně svítilo sluníčko a zahřívalo jej Dám ho do chladu a temna, nejlépe do ledničky, ale do otevřené nádoby, aby mohlo reagovat s okolním prostředím Dám ho do chladu a temna, nejlépe do ledničky, ale do uzavřené nádoby, aby nemohlo reagovat s okolním prostředím ◀ ▶ ↻	Tuky, které doma používáte, jako např. máslo, se po čase zkazí, jak je uchováte, aby se nezkažily? Dám ho za okno, aby na něj pěkně svítilo sluníčko a zahřívalo jej Odpověď: To by se ti to máslo roztopilo! Dám ho do chladu a temna, nejlépe do ledničky, ale do otevřené nádoby, aby mohlo reagovat s okolním prostředím Odpověď: Máslo by ti začaly přeměňovat bakterie na kyselinu máselnou a začalo by to smrdět Dám ho do chladu a temna, nejlépe do ledničky, ale do uzavřené nádoby, aby nemohlo reagovat s okolním prostředím Odpověď: Ano, správně, máslo se musí uchovávat v chladu a temnu, aby se nezkažilo ◀ ▶ ↻

Obrázek 1: Náhledy z prezentace – zadání (vlevo) a řešení (vpravo)

Základními složkami potravy jsou sacharidy, tuky a bílkoviny, jejich poměr by měl být 1:2:1, kterou ze složek přijímal asi člověk na obrázku více? sacharidy tuky bílkoviny ◀ ▶ ↻	Základními složkami potravy jsou sacharidy, tuky a bílkoviny, jejich poměr by měl být 1:2:1, kterou ze složek přijímal asi člověk na obrázku více? sacharidy Částečně máš pravdu, pokud bys jedl hodně čokolády, mohl bys nakonec takto vypadat. Zkus ale jinou variantu, ze které bys mohl ztloustnout! tuky Správná odpověď! Tento člověk asi jedl velké množství tuků! Např. chleba se sádlem ☹ bílkoviny Ne, z bílkovin neztloustneš, maximálně ti začnou růst svaly, pokud budeš cvičit ☺ ◀ ▶ ↻

Obrázek 2: Náhledy z prezentace – zadání (vlevo) a řešení (vpravo)

Závěr

Práce s integrovanými žáky je velice náročná, a to jak časově, tak i materiálně, aby byla problematika žákům co nejvíce přiblížena. PowerPoint umožňuje přiblížit žákům učivo, lze do něj vkládat obrázky, video, interaktivní tlačítka, popř. další prvky, které propojí poznatky v prezentaci a učiní ji interaktivní a multimediální.

Nelze říci, že PowerPoint nahradí roli učitele ve výuce, ale může být „pomocníkem“ zejména pro upevnění a sebereflexi žáka.

Zobrazené náhledy z prezentací jsou zatím pilotní verzi multimediálních materiálů, které byly postupně vytvářeny při vzdělávání žáků s lehkým mentálním postižením na ZŠ Šilheřovice.

Použitá literatura

- BENEŠ, P., PUMPR, V. *Chemie 9: pro devátý ročník zvláštní školy*. 3. vyd. Praha: Parta, 2000.
- BENEŠ, P., PUMPR, V. *Chemie 9: pro devátý ročník zvláštní školy – pracovní sešit*. Praha: Parta, 1995.
- SMÉKALOVÁ, E. *Podpora integrace žáků se zdravotním postižením na ZŠ a SŠ*. Ostrava: Ostravská univerzita, 2006. Vyšlo v rámci projektu ESF OP RLZ – č. projektu CZ.04.1.03/3.215.1/0104.
- VÍTKOVÁ, M., a kol. *Integrativní speciální pedagogika: Integrace školní a sociální*. 2. přeprac. vyd. Brno: Paido, 2004.
- Vzdělávací program zvláštní školy*. 3. vyd. Příbram: Septima s. r. o., 2003.

Martina Vrkočová, Jan Veřmiřovský

E-learning v jazykovém vzdělávání na Univerzitě obrany

E-learning je neustálý, nikdy nekončící proces vzdělávání.
Každodenní získávání nových znalostí.

D. Abernathy, 2000

Rozvíjení e-learningu obecně závisí zejména na koncepci výuky konkrétní vzdělávací organizace, jejím technickém vybavení a zabezpečení kvalifikovanými lidskými zdroji. Aktuální situace na Univerzitě obrany (UO) umožňuje učitelům anglického jazyka Centra jazykové přípravy (CJP) začleňovat e-learning do výuky zejména prostřednictvím videokonferencí, interaktivní elektronické podpory a webquestů.

Videokonferenční technologie ve výuce anglického jazyka

Současná videokonferenční technologie umožňuje v jazykové přípravě synchronní komunikaci mezi rodilým mluvčím a účastníkem této přípravy bez ohledu na jejich vzdálenost. Výhodou je možnost rychlé reakce, čímž se nejvíce blíží klasické komunikaci mezi učitelem a studenty ve třídě. Spolupráce s Canadian Forces Language School v St. Jean, Canada School of the Public Service v Montrealu a firmou ICI Design umožňuje vytváření virtuálních tříd a komunikaci s učitelem v Kanadě a studenty UO v Brně, v České republice. Učitelé CJP spolu s kanadskými kolegy vytvořili projekt Partnership for Learning Pilot Program, jehož cílem je poskytnout účastníkům programu příležitost procvičovat především dovednost mluvení a poslechu. (Čechová a Nedoma, 2007).

V rámci projektu používaný software firmy ICI Design umožňuje snadný, přesto však kontrolovatelný přístup na internetovou stránku, kde se jak učitelé, tak i studenti z různých míst, vybavení sluchátky a webovými kamerami, mohou setkávat a komunikovat (viz obrázek 1). Program je využíván jako doplněk k dnes již existujícím programům pro výuku cizího jazyka.

Obrázek 1: *On-line výuka*

První studenti začali uvedený program využívat jako doplněk jazykové přípravy v říjnu roku 2004. Každé vyučovací hodiny se účastní maximálně osm až deset studentů, doktorandů či zaměstnanců a kanadská lektorka.

V první části projektu proběhlo dotazníkové šetření s cílem zjistit, jaké technologie si studenti vybírají ke studiu cizího jazyka a jak daný výběr ovlivňuje studium cizího jazyka. Na ni navázaly částečně strukturované rozhovory s cílem upřesnit, jakou roli hrají ICT v jazykové přípravě na vysoké škole s důrazem na rozvoj jednotlivých řečových dovedností a v neposlední řadě i postoje, které studenti k využívání ICT zaujímají (Čechová a Nedoma, 2007).

Další snahou bylo získat poznatky, zda výsledky mohou poskytnout informace použitelné při vytváření dlouhodobější vize využívání ICT v jazykové přípravě. Analýzou podmiňujících faktorů (osobnostních i technologických) jsme se snažili poukázat na možné stimuly, které mohou fungovat jako katalyzátory v procesu využívání ICT v jazykové přípravě studentů vysoké školy. Výzkumný problém tedy představovaly ICT ve vztahu ke studentovi vysoké školy a jeho studiu cizích jazyků. Na základě vyhodnocení dotazníku a rozhovorů byli studenti rozřazeni do dvou skupin:

1. výuka doplněná o úkoly z prostředí internetu;
2. výuka doplněná o videokonferenční komunikaci s rodilým mluvčím (program PLPP).

Vyhodnocení této části výzkumu je v současné době ukončeno a jeho výsledky se statisticky zpracovávají.

Elektronická studijní podpora anglického jazyka

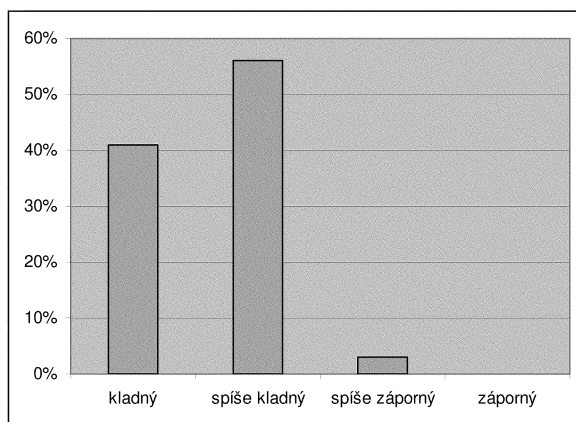
Elektronická podpora anglického jazyka vychází z analýzy potřeb studentů a absolventů UO. Za tímto účelem je vytvářena elektronická studijní podpora anglického jazyka na Studijním portále UO. Povaha podpory zohledňuje požadavky na přípravu ke zkoušce podle normy NATO STANAG 6001 a zároveň usnadňuje implementaci nově vzniklého kurikula.

Projekt zaměřený na tvorbu elektronických studijních materiálů byl realizován na bývalé katedře jazyků Fakulty vojenských technologií (FVT) v letech 2005 a 2006 s ohledem na tehdejší technické možnosti na UO. Budování systému je založeno na využívání informačního systému UO – Studijního portálu a multilicence na používání softwaru ToolBook II Instruktor.

V první fázi projektu proběhla analýza potřeb z pohledu studentů metodou dotazníkového šetření. Následovala syntéza cílů elektronické studijní podpory s ohledem na kurikulum a požadavky ke zkoušce podle normy NATO STANAG 6001, z níž vycházel plán projektu. Po zvážení technických možností a vyškolení učitelů angličtiny v práci se softwarem ToolBook II In-

structor došlo k empirickému vytváření vzorových elementů podpory. První elektronické objekty byly podrobeny hodnocení ze strany učitelů (Dvorský, Jonáková a Staňková, 2005) a jejich pilotáží v hodinách angličtiny byla zjištěna zpětná vazba od studujících. Celkově lze shrnout, že při tvorbě a postupné implementaci elektronické studijní podpory se osvědčuje graduující cyklus akce a reflexe jako podstata akčního výzkumu (Maňák a Švec, 2004). Řešení projektu metodou akčního výzkumu bylo možné díky maximálnímu nasazení lidských zdrojů, a to i v oblastech, které na jiných vysokých školách náleží softwarovým odborníkům.

V roce 2006 došlo ke zkvalitňování a rozšiřování elektronických výukových objektů pro podporu nového kurikula (Dvorský, Jonáková a Staňková, 2006). Evaluace stávající elektronické studijní podpory proběhla metodou dotazníkového šetření v prostředí LMS Barborka. Průzkumu se zúčastnilo 166 studentů. Z grafu na obrázku 3 je zřejmé, že 97 % dotázaných studentů hodnotilo přínos elektronické studijní podpory kladně až spíše kladně.

Obrázek 2: *Hodnocení přínosu elektronické studijní podpory na rozvoj jazykových dovedností samotnými uživateli*

Webquesty

Pro ilustraci celé šíře e-learningových přístupů k výuce jazyků na Univerzitě obrany je vhodné zmínit také používání metody webquestů. Na bývalé katedře jazyků FVT UO byl navržen projekt používající multimédia ve vý-

uce anglického jazyka formou webquestů. Projekt byl poté ověřen na studentech doktorského studijního programu v letním semestru akademického roku 2005/2006. Cílem projektu bylo zdokonalit a zefektivnit výuku anglického jazyka, jakož i nabídnout studentům moderní výukové metody, o kterých lze předpokládat, že je budou motivovat. Další důležitou myšlenkou bylo poskytnout studentům práci s autentickými texty, tedy s jazykovým materiálem, který se používá v reálném životě a není přizpůsoben učícím se jazyku. Při tvorbě úkolů, které byly pro potřeby projektu webquestů zkonstruovány, se tvůrci snažili, aby úkoly co nejvíce reflektovaly potřeby reálného života, tedy úkoly byly také do značné míry autentické (Školová a Školová, 2007).

Metoda webquestů se používá ve vyučování od roku 1995. Bernie Dodge z univerzity v San Diegu, USA ji definuje jako „aktivitu zaměřenou na vyhledávání informací, při níž některé nebo všechny informace, s nimiž studenti přicházejí do styku, pocházejí z internetových zdrojů, a může být doplněna videokonferencemi“. (<http://en.wikipedia.org/wiki/WebQuest>)

Další možnosti implementace e-learningu na UO v CJP

Dle hlavních řešitelů výše uvedených projektů by bylo možno spojit výukové cíle původně oddělených projektů a vytvořit distanční jazykový kurz pro vojenské profesionály, který by umožňoval zdokonalování řečových dovedností v souladu s požadavky na zkoušky podle normy STANAG 6001, SLP 3333 (Čechová a Staňková, 2007). Případný distanční kurz by byl založen na tematicky zaměřených modulech (viz obrázek 4), ve kterých by si studující procvičili všechny čtyři řečové dovednosti. Dovednost mluvení by však bylo nutné rozvíjet na povinném několikátýdenním prezenčním setkání.

Závěr

Ačkoli v současné době není distanční studium na UO akreditováno, daří se pedagogům CJP úspěšně implementovat prvky distančního studia do výuky. Z evaluace dílčích e-learningových projektů jasně vyplývá, že studenti snahy pedagogů o zavádění e-learningu vítají.

Pedagogové si od uvedených inovačních metod slibují zejména zvýšení efektivity a motivace ve výuce. E-learning vnímají jako jednu z možných metod, která je při výuce cizích jazyků vhodná pro zdokonalování všech čtyř řečových dovedností. K implementaci e-learningu do výuky se snaží

■	Study Guide
■	M1 - Military issues
■	Military training, education and assignment
■	Military career
■	Military service
■	Leadership
■	Military operations
■	Humanitarian assistance
■	Assignment abroad
■	NATO
■	Armed Forces of the CR
■	M2 – War and peace
■	M3 – International affairs
■	M4 – Domestic affairs
■	M5 – Economy
■	M6 – Ecology
■	M7 – Social issues
■	M8 – Culture
■	M9 – Crime
■	M10 – Media
■	Exam skills

Obrázek 3: Návrh osnovy případného distančního kurzu s názvem

přístupovat citlivě, v souladu s Platónovým citátem o vzdělávání: „**Jednou, v daleké budoucnosti, se vnuci našich vnuků budou vzdělávat ve zcela jiných třídách. Budou trávit dlouhé hodiny před bednami, ze kterých bude vystupovat zářivé světlo. Kéž budou obdařeni moudrostí, která jim umožní odlišit vědění od záření.**“

Literatura

- ČECHOVÁ, I., NEDOMA, R. Implementace videokonferenčních technologií do výuky cizích jazyků. In *Sborník z mezinárodní konference o elektronické podpoře výuky SCO 2007*. Brno: Masarykova univerzita, Fakulta ekonomicko správní, 2007. ročník 4. s. 75–79.
- ČECHOVÁ, I., NEDOMA, R. Videokonferenční technologie jako progresivní prvek při výuce anglického jazyka na Fakultě ekonomiky a managementu. In *Vondrášek, V., Nekvapilová, I., Outratová, L. (eds.). Vojenský profesionál v měnícím se světě 21. století*. Praha: Avis, 2007, s. 275–286.
- ČECHOVÁ, I., STAŇKOVÁ, E. It Takes Two to Tango – through cooperation to the complexity of a distance learning course design. In *Sborník příspěvků z mezinárodní konference Kompetence v cizích jazycích jako důležitá součást profilu absolventa vysoké školy [CD-ROM]*. Brno: Univerzita obrany, 2007, s. 52–57.
- DVORSKÝ, J., JONÁKOVÁ S., STAŇKOVÁ E. *Zdokonalování obsahu a metod výuky anglického jazyka na Univerzitě obrany*. [Závěrečná zpráva projektu specifického výzkumu K-218 FVT UO]. Brno: Univerzita obrany, K-218 FVT UO, 2005.

DVORSKÝ, J., JONÁKOVÁ, S., STAŇKOVÁ, E. *Inovace učebních osnov a jejich harmonizace s požadavky Společného evropského referenčního rámce na výuku cizích jazyků*. [Závěrečná zpráva projektu specifického výzkumu K-218 FVT UO]. Brno: Univerzita obrany, CJP, 2006.

MAŇÁK, J., ŠVEC, V. *Cesty pedagogického výzkumu*. Brno: Paido, 2004.

Složilová, E., Šikolová, M. Webquests as an Effective Means of Teaching Integrated Skills. In *Ways to teaching and learning*. Sborník mezinárodní konference. Hradec Králové, 2007, s. 123–132.

STAŇKOVÁ, E., SVOBODA, P. Příchod e-learningu do českého vysokoškolského vzdělávání. *Listy Univerzity obrany*, 2006, 2/III, s. 12–13.

<http://thinkexist.com/quotation/>

[someday-in-the-distant-future-our-grandchildren-s/406616.html](http://thinkexist.com/quotation/someday-in-the-distant-future-our-grandchildren-s/406616.html)

Mária Šikolová, Eva Staňková, Ivana Čechová

Zpráva z 5. ročníku studentské vědecké konference v Olomouci

Pedagogická fakulta univerzity Palackého v Olomouci pořádala dne 13. prosince 2007 již 5. ročník studentské vědecké konference s názvem *Aktuální problémy pedagogiky ve výzkumech studentských doktorských studijních programů*. Cílem konference bylo seznámit akademickou obec i širší veřejnost nejen s tématy, ale i s průběžnými výsledky disertačních prací současných doktorských studentů.

Konference byla uspořádána pod záštitou předsedy oborové rady doktorského studijního programu PdF UP v Olomouci prof. PhDr. Miroslava Chráska, CSc. V plénu byly předneseny dva příspěvky. Příspěvek K otázkám sociálního a humanitního výzkumu přednesl prof. PhDr. Blahoslav Kraus, CSc., a doc. PhDr. Bohumil Novák, CSc., hovořil na téma Reflexe netradičních matematických aktivit v postojích žáků základní školy.

Své příspěvky přednesli studenti jak českých, tak i slovenských vysokých škol. Zájem studentů o tuto konferenci byl veliký, proto se jednání odehrávalo v celkem šesti sekcích:

- Sekce 1 – Jazyk a jazyková komunikace v edukačním procesu;
- Sekce 2 – Aktéři školního života se zaměřením na žáka a učitele;
- Sekce 3 – Škola jako předmět zkoumání;
- Sekce 4 – Vybrané aspekty výchovy a vzdělávání;
- Sekce 5 – Přírodní vědy a informační a komunikační technologie v edukačním procesu;

- Sekce 6 – Umělecká a kulturní témata v pedagogice.

Celkový počet příspěvků přesáhl osmdesát a všechny je možno nalézt ve dvoudílném sborníku z této konference. Výzva k publikování touto formou byla pro mnohé účastníky první možností formulovat vědecký příspěvek, čehož hojně využili i studenti prvních ročníků doktorských studijních programů.

Sekce s názvem Jazyk a jazyková komunikace v edukačním procesu, jejíž garantkou byla doc. PhDr. Milena Krobotová, CSc., se aktivně zúčastnily i členky Centra pedagogického výzkumu (Mgr. Simona Šebestová a Mgr. Vendula Soběslavská) a členka katedry anglického jazyka a literatury PdF MU (Mgr. Radka Mlýnková). V této sekci bylo předneseno téměř patnáct příspěvků. Jednalo se většinou o příspěvky týkající se cizojazyčné výuky – angličtiny, němčiny – nebo vyučování nejjazykových předmětů prostřednictvím cizího jazyka (CLIL). Prezentován byl i příspěvek o školském systému v Belgii. Zahrnuty byly i příspěvky z oblasti didaktiky českého jazyka, čtenářské gramotnosti, komunikativních kompetencí a aspektů genderové rovnosti pohlaví v jazyce.

Konference byla organizačně velmi dobře zajištěna Mgr. Janou Vašatkovou, Ph.D. Již nyní jsou všichni studenti doktorských studijních programů srdečně zváni na VI. ročník vědecké konference, pořádaný v roce 2008 opět katedrou pedagogiky s celoškolskou působností PdF v Olomouci. Je velmi důležité, že tradice setkávání začínajících i zkušenějších vědeckých pracovníků může dále pokračovat.

Vendula Soběslavská

Akční pole sociální práce II. Aktuální otázky sociální práce a sociální pedagogiky (2008)

Na Univerzitě Palackého v Olomouci se na přelomu měsíců března a dubna pořádal již druhý ročník konference *Akční pole sociální práce II.*, tentokrát se zaměřením na aktuální otázky sociální práce a sociální pedagogiky. Tato konference byla součástí třídní Jarní školy sociální práce, jakožto jedné z aktivit projektu *Akční pole sociální práce – východiště i cíl studia oboru* (CZ.04.1.03./3.2.15.2/0265), který je realizován na katedře pedagogiky s celoškolskou působností PdF UP v Olomouci za podpory Evropského sociálního fondu a Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy České

republiky. Šesti partnery projektu jsou také Dětský domov a Školní jídelna Olomouc, Fond ohrožených dětí (pobočka Olomouc), Klíč – ústav sociální péče Olomouc, příspěvková organizace, Středisko rané péče SPRP Olomouc, Středisko sociální prevence Olomouc, příspěvková organizace, Dům pokojného stáří sv. Anny Velká Bystřice.

Cílem projektu je kvalitativní rozvoj studijního oboru Pedagogika – sociální práce, ale také podpora studentů připravujících se na PdF UP na svou budoucí pomáhající profesi. Tento záměr je naplňován jak v oblasti praxí, které jsou studentům zprostředkovávány a nabízeny, tak i nabídkou příležitostí setkání s odborníky z univerzity i z praxe.

Druhý ročník Jarní školy sociální práce byl jednou z příležitostí k setkání studentů s odborníky, nejen z České republiky, ale také ze Slovenska a Polska. Více než čtyřem stům padesáti účastníkům se tak naskytlá příležitost k výměně nejen informací, ale také praktických zkušeností z domácího i zahraničního prostředí.

Konferenční částí Jarní školy sociální práce, která se konala 31. března 2008 se zúčastnilo přes devadesát odborníků a studentů doktorských studijních programů. Byla uvedena plenárním jednáním, na kterém přednesli své referáty doc. Jan Michalík (Nový systém sociálních služeb – vyhodnocení zkušeností prvního roku s důrazem na vztahy poskytovatelů a uživatelů), Mgr. Eva Pogodová (Restrikce v kontextu kvality sociálních služeb), doc. Jana Levická (Možnosti práce s neorganizovanou mládeží) a dr. Tatiana Matulayová (Sociální práce s rodinou – aktuální stav sociálních služeb pre rodinu na Slovensku). Auditorium bylo pro velký zájem referujících následně rozděleno do pěti sekcí, které se zabývaly oblastmi práce s dětmi a mládeží, práce s rodinou a seniory, osob se specifickými potřebami a sociálními otázkami v projektech, výzkumech a v teorii.

Následující dva dny Jarní školy sociální práce byly věnovány teoreticky i prakticky zaměřeným seminářům – workshopům, které se vztahovaly především k práci pracovníků v sociální sféře. Zájemci si mohli vybrat z 27 workshopů, zaměřených na problematiku sociální práce či na specifickou skupinu osob. Jejich náplní byl např. rozvoj informační gramotnosti i se zaměřením na možnosti jejich využití při práci s osobami s mentálním postižením, standardům kvality sociálních služeb, rodinnému právu, sociálně-právní ochraně, plánování sociálních služeb, supervizi v sociální práci, zájemci si však mohli volit i z obecněji zaměřených workshopů, které se týkaly organizačního klimatu a jeho evaluace, edukace dospělých, ochrany

životního prostředí v soukromém i pracovním životě, komunikace s masmédií apod.

Ačkoliv byl projekt *Akční pole sociální práce – východiško i cíl studia oboru* dvouletý a tento akademický rok končí, podařilo se všem jeho řešitelům založit tradici Jarní školy sociální práce. Prohloubilo se tak komunikační propojení mezi dvěma zdánlivě oddělenými světy, světem univerzit a světem organizací působících v praxi.

Linda Švrčimová, Jana Vašlatková

Vzpomínka na Františka Malíře

Naše pedagogika utrpěla citelnou ztrátu – zemřel prof. PhDr. František Malíř, DrSc., významný pedagog a odborový didaktik, bývalý ředitel Pedagogického ústavu J. A. Komenského, autor úspěšných učebnic francouzštiny, angličtiny, ruštiny, ale především pozoruhodný, ušlechtilý člověk. Zhodnotit jeho vědecký, odborný a metodický přínos si vyžádá větší odstup i prostor, protože jeho aktivity se projevovaly v řadě oblastí. Pokusím se přiblížit jeho osobnost několika vzpomínkami a postřehy, jak se mi vybavují v paměti.

S Františkem Malířem jsem se nejdříve setkal prostřednictvím jeho učebnic cizích jazyků s vyzývavým označením „cizí jazyky za tři měsíce“. Prvotní nedůvěra se rychle rozplynula, když jsem se s knížkami podrobněji seznámil. Úspěch jeho metody byl založen na promyšleném a psychologicky zdůvodněném postupu, na výběru slovní zásoby a na účinné aktivizaci čtenáře. Svou originální koncepci cizojazyčné výuky později zpracoval ve studii „Didaktiky cizích jazyků jako vědní obory“ (1971).

Osobně jsem se s Františkem Malířem poznal při studiu na Filozofické fakultě UK, kdy jsem se s ním jako začínající posluchač setkával jako s uznávaným autorem při studiu ruštiny. Oceňoval jsem nejen jeho rozhled, jazykovou erudici, ale též skromnost a přátelskost, s ním s námi, mladšími kolegy jednal a pomáhal nám. Podílel jsem se s ním spolu s jinými na tvorbě frekvenčního slovníku ruštiny, na jehož vzniku měl rozhodující zásluhu.

Po ukončení studií se naše cesty rozešly. Já jsem se vrátil na Moravu a začal jsem učit. Malíř byl svými zkušenostmi, znalostí cizích jazyků a odbornou přípravou předurčen pro akademickou dráhu. Tu v období Pražského jara završil vysokou funkci v Pedagogickém ústavu J. A. Komenského, ovšem později sdílel též porážku odporu proti okupaci a musel bojovat

o existenci. Tehdy jsme se opět, postižení stejným osudem, setkávali a spřátelili se.

V období normalizace František Malíř rozvinul druhou pozoruhodnou stránku své osobnosti – hudební nadání. Založil komorní soubor, začal pokusně učit hudební výchovu ve škole a věnoval se komponování. Některými svými skladbami mě obdaroval na magnetofonovém pásku, takže mám na něho trvalou vzpomínku a při přehrávání si připomínám jeho odkaz: nikdy se nevzdávat, i za nepříznivých okolností hledat možnost tvořivého projevu.

Po pádu totality se František Malíř znovu vrátil k vědecké práci, ale v plném nasazení mu překážely zhoršující se potíže se zrakem. Přesto ještě přispíval do pedagogických časopisů, vystoupil s podnětným referátem na poslední pražské konferenci České pedagogické společnosti a prostřednictvím své paní korespondoval s přáteli. Nevzdával se, statečně bojoval, ale musel uposlechnout příkaz nejvyšší. Odkaz jeho pracovitosti, laskavosti a vědeckého zaujetí i poselství jeho hudby nás však budou i nadále provázet a posilovat.

Josef Maňák

Ze života ČPdS

Konference České pedagogické společnosti v roce 2009

Česká pedagogická společnost, o. s.
a Fakulta humanitních studií Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně
si vás dovolují pozvat na konferenci

Škola v proměnách (Učitel – žák – učivo)

Konference se uskuteční ve dnech **4. a 5. února 2009**
na Univerzitě Tomáše Bati ve Zlíně.

Cíl konference

Konference má za cíl zmapovat aktuální problematiku vzdělávání z několika úhlů: vzájemné vztahy učitele a žáka a rozdělení jejich rolí v procesu vzdělávání, obsah vzdělávání a sociální souvislosti tohoto procesu.

S hlavními referáty přislíbili vystoupit: prof. Vlastimil Švec, doc. Tomáš Janík a/nebo doc. Jan Slavík, doc. Jaroslava Vašutová, doc. Milan Pol a doc. Stanislav Bendl. Názvy referátů budou upřesněny.

Jednání v sekcích (1. den odpoledne a 2. den dopoledne)

Sekce: Učitel a žák (moderátoři: Vlastimil Švec a Karla Hrbáčková)

V pojetí humanistické pedagogiky dochází k výraznému zesílení antropologické orientace. Tento zvýšený zřetel k žákovi, jehož záměrem je celistvá a všestranná kultivace jeho osobnosti, zahrnuje vytváření příležitostí pro uvádění do poznání (kognitivní aspekt), ale i rozvíjení postojů, motivů, potřeb, emocí apod. (nonkognitivní aspekt). Dosažení tohoto cíle vyžaduje

mimo jiné zvýšené nároky na učitelovu osobnost a profesionální zdatnost. Přes současné proměny českého školství zůstává klíčovým úkolem v přípravě a celoživotním vzdělávání učitelů kultivace profesních i lidských kvalit učitele, pomoc ve zvládnání nových nároků na učitelskou profesi. Chceme-li odhalit možnosti a cesty rozvoje potencialit žáka a pokusit se je realizovat, je potřeba, aby vzájemná interakce mezi učitelem a žákem byla hlubší, plnější a otevřenější. Posuzujeme-li školní výchovu a vzdělávání z hlediska míry orientace na její činitele (učitele a žáka), můžeme interakci mezi nimi ve školním prostředí označit za výukový proces. Z pohledu žáka potom mluvíme o procesu učení (proces, který probíhá, když se žák učí), z pohledu učitele zase o výukové činnosti učitele (vyučování), a to v prostředí podporujícím učení. Cílem je provést syntézu aktuálních poznatků této interdisciplinární oblasti na pomezí pedagogické psychologie a didaktiky. Při současné tendenci zaměřující se na aktivní úlohu žáka také diskutovat roli učitele v konstruktivistickém pojetí současné pedagogiky.

Sekce: K problémům obsahu školního vzdělávání (moderátoři: Tomáš Janík nebo Jan Slavík a Svatava Kašpárková)

Jednou z funkcí školy, která se jeví jako klíčová, a to navzdory proměnám, jimiž škola prochází, je funkce enkulturační. Škola je jedinou relativně systematizovanou formou seznamování členů společnosti s kulturními obsahy. Ty zde figurují v podobě učiva systematizovaného prostřednictvím kurikulárních dokumentů do vzdělávacích oblastí, oborů, předmětů, průřezových témat apod. Učivo je souborem požadavků kladených na žákovo učení. V procesu výuky funguje učivo jako prostředek rozvíjení znalostí, dovedností, kompetencí, postojů, zájmů, motivace, hodnotových orientací a jiných dispozic žáků. Problematika učiva spadá do oblasti zájmu oborových didaktik, jejichž úkolem je popisovat a objasňovat procesy oborového vyučování a učení, a na základě toho přispívat k jejich kontinuálnímu zkvalitňování.

Sekce: Škola v sociálních souvislostech (moderátoři: Jiří Prokop a Jakub Hladík)

Sociální souvislosti školy lze chápat ve dvou rovinách. Užší vymezení se týká samotné instituce. Máme na mysli především vztahy mezi jednotlivými aktéry školního prostředí. Nejedná se ovšem pouze o vztah mezi učitelem

a žáky, ale rovněž o vztahy v učitelském sboru a nemůžeme opomenout osobnost vedoucích pracovníků. Ostatně právě sociální vztahy jsou tím, co nejvíce ovlivňuje školní a třídní klima. Ukazují se nám například otázky: Jaký typ mezilidských vztahů utváří současná škola? Vytváří je směrem ke spoluodpovědnosti, spolupráci, důvěře nebo naopak představuje činitel odcizení jednotlivců a skupin?

Širšími sociálními souvislostmi jsou ty, které spojují školní prostředí se světem vně školy, tj. světem rodiny, světem ekonomickým, náboženským, světem zdraví, politickým aj. A zde se nám nabízejí například otázky: Menšíny v edukačním prostředí: separovat či integrovat? Jak si stojí česká škola a myšlenka sociální spravedlnosti? Škola představuje svět integrace, nebo separace dětí, mládeže, dospělých s různými sociálními a kulturními pozicemi? Je místem společenského dialogu?

Organizátoři konference vyzývají účastníky, aby připravili příspěvky vztahující se k problematice uvedených sekcí.

Organizační informace naleznete na pozvánkách a na www.cpds.cz.

Sjezd České pedagogické společnosti

se koná

5. února 2009 od 11.30 hodin

v prostorách Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, budova U2, Mostní 5139

Sjezd bude navazovat na konferenci Škola v proměnách (Učitel – žák – učivo)

Hlavní body programu Sjezdu:

- Hodnocení činnosti ČPdS od minulého Sjezdu.
- Perspektivy České pedagogické společnosti.
- Volby nového hlavního výboru.

Na Sjezd jsou zváni členové České pedagogické společnosti, ale také noví zájemci o členství.

Sjezdu bude předcházet korespondenční volba hlavního výboru.

Srdečně zve

Hlavní výbor ČPdS